

punkt godt udarbejdet Lovforslag, og jeg søger til, at der er ikke saa Bestemmelser i dette Lovforslag, som jeg for mit Bedømmende betragter som Fremskridt og Forbedringer, og jeg siger, at hele Grundlaget er ikke anderledes, end at jeg, der har haft Leilighed til, som jeg sagde før, for 5 Aar siden i Grundtrækkene at udtrykke mine Tanker om en Omordning, turde paatage mig at lægge dette til Grund for en videre Behandling i Udvalg, her i Salen, i det andet Thing og i Fællesudvalg, idet man har det i sin Magt at indføre omtrent under den samme Rubricering de Endringer, hvoraf en anden Støpning, en anden Ordning af Skolevæsenet efter min Anskuelse passende kunde fremgaa. Derfor er der Intet, som vil afstrække mig fra, idet jeg forudsætter, at Folkethinget ikke vil glide over til det Grundlag og til den Opfattelse, hvorfra Forslaget er udgaaet, at tage fat paa Sagen med dette Arbejde som Basis for en videre Forhandling, idet jeg forventer, at der gjennem et Udvalg kan fremgaa en anden Behandling og derefter et Forslag, der kunde danne et klart og tydeligt Udtryk for Folkethingets Anskuelse med Hensyn til en Omordning af vort Almueskolevæsen. — Naar vi betragte Kapitel I i dette Lovforslag om Skolepligten og Skoleforsømmelser, ses det strax, at den tidligere Bestemmelse i Loven af 2den Mai 1855 om fri Undervisning er gjenoptagen i alt Væsentligt, hvorfor ganske naturlig den anden Paragraf ender med: „Lov af 2den Mai 1855 ophæves“. Her møde vi nu det Spørgsmaal: Er det tilstrækkeligt, hvad der hidtil er indrømmet Friskolen, er det tilstrækkeligt, at Forældre, der have Raad dertil, faae Lov til selv at sørge for deres Børns Undervisning under de ganske vist nogenlunde lempelige Former, under hvilke Tilsynet for Tiden er ordnet? Jeg skal ikke tale om det Specielle, men er det ikke forpaafligt, kan man ikke selv faae Modstanderne til at gaa videre end dette at indrømme dem, der have Raad til at holde en Friskole, at holde den, naar de ellers sørge for deres Børns Undervisning? Det er den nuværende Lovgivnings-Bestemmelser, men det er i Virkeligheden meget lidt. Nu siger man nok, og Mange erkjende det, at det er meget at indrømme Alle denne Ret; men naar man veed, at kun de, der have Raad dertil, kunne benytte den, er det ikke meget. Her foresligger altsaa det Spørgsmaal til den alvorligste Overveielse, om der ikke ved en Omordning bør stiftes anderledes mellem Statskolen, hvortil jeg da her regner alle offentlige Skoler, og Friskolen, end der hidtil er stiftet mellem dem, og hertil svarer jeg for mit Bedømmende ubetinget: Jo, det bør der! Det er ønskeligt for Undervisningens Skyld, det er ønskeligt for Børnenes, for Forældrenes og for Lærernes Skyld. Jeg skal tage Lærerne først. Naar man gjør Tilsynet fornøstigt, ikke drillende besværligt, saa siger jeg, at en Mand med Evne og Villie til at virke i sit Kald kan føle sig fri nok

i sin Virken indenfor Statskolens Omraade, det nytter ikke, at vi med eet Slag ville fordømme det offentlige Skolevæsen. Jeg nævner ikke Tvivl om, at der indenfor Statskolen — der er braadne Kar i alle Lande — er mange nidkjære, ivrige og dygtige Mænd, der ikke iøvrigt behøve at være hindrede af de ydre Lvangshensyn, som Loven foreskriver, i med Frihed og Alvor at virke i deres Kald. Men de staa i en ufri Stilling til Forældrene; thi de kunne ikke sige til de fleste af disse Forældre: Ja, min Ven, er Du ikke fornøjet med det og det — jeg kan efter min Mening ikke gjøre det anderledes —, da tag dit Barn ud; Du veed, jeg mistet nogle Henge derved, men det gjør Intet. Læreren kan ikke sige det; thi medens han beholder Sit, kunne de Andre ikke flytte deres Børn, fordi de ikke have Raad dertil. Man mener maaſte, at man skal frede om de middelmaadige Lærere, fordi der findes en saa umaadelig Masse Middelmaadighed i Verden, men det er ikke altid det Rigtigste. For den dygtige og nidkjære Lærer tror jeg ikke, at der er nogen lykkeligere Stilling end den, der fremkommer, naar man gaar i en lignende Retning som den, det ærede Medlem for Svendborg Amts 3die Valgfreds (Lang) omtalte. — Jeg fandt meget Fortræffeligt i det ærede Medlems Foredrag. Jeg fulgte ikke saa skarpt med, at jeg er i Stand til at nævne hans Billeder igjen, men i, hvad jeg hørte, var der meget Fortræffeligt. Den Stilling, at en dygtig og nidkjer Lærer med Frihed til at virke, naar han blot en Gang om Aaret gjør Rede for sin Virksomhed, naar de rette Autoriteter komme og tale med ham om Børnene og Undervisningen, har fri Bolig og Vænsel og en Jordblov med to gode Køer, er en langt bedre Stilling for ham, end den, at der er stiftet ham alt Muligt, enten han bestiller Noget eller ei, og enten Forældrene ere fornøiede med ham eller ei. Men nu Forældrene! Det nytter ikke at negte, at Skolerne have ligesom taget Forældrenes Samvittighed paa sig fra 1814. Stiller man sig paa et høit Stade med Tvivl om disse Almuemestfærs Kjerlighed til deres Børn og Omhu for disses Fremtid, ja, da kan jeg forstaa, at man siger til dem: I skulle lade dem lære dette og dette Udoortes; men det forekommer mig, at man ved at gribe Sagen saaledes an, næsten tvinger Forældrene til at staa uwilligt overfor det, som skulde være dem til Gode, til at staa i en fuldstændig forkert Stilling til Skolen. Man har gjort umaadelig Fortræd i de 64 Aar, Anordningen har bestaaet, derved, at Staten har taget Meget paa sig, som den ikke kan føve igjennem; den har taget Forældrenes Samvittighed paa sig, den har sagt: Vil Du ikke, saa skal Du, Du kan lige saa godt staa til strax. Jeg siger da: Giv Forældrene i dette Forhold deres Samvittighed tilbage, anlæg Lovgivningen saaledes, at Forældrene føle, at der gjennem hele Lovgivningen